

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt H. A. K. Lamprecht och lärarinnan i kvinnlig slöjd i Sundbybergs skoldistrikt Augusta Pauline Walkendorff till viss tjänstårsberäkning för pension; given Stockholms slott den 16 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler uppkomna frågor om rätt för föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt Herbert Anton Karl Lamprecht och lärarinnan i kvinnlig slöjd i Sundbybergs skoldistrikt Augusta Pauline Walkendorff till viss tjänstårsberäkning för pension och anför därvid:

Föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt Herbert Anton Karl Lamprecht har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om rätt att såsom tjänstår för pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna tiden 1 juli 1921—31 juli 1932, varunder han tjänstgjort såsom assistent eller — från och med den 1 oktober 1926 — såsom försöksledare vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.

Genom kungörelse den 25 juni 1937 (nr 653) om ändring i vissa delar av reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt hava bestämmelser meddelats i fråga om delaktighet i pensionsanstalten för fast anställda förädlings- och försöksledare med full sysselsättning vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt (kap. VII § 69 f) reglementet). Med stöd av dessa bestämmelser beviljade pensionsanstalten genom beslut den 18 januari 1938 Lamprecht pensionsrätt i anstalten räknat från och med den 1 november 1937. Pensionsanstalten medgav därvid med stöd av de i § 6 pensionsanstaltens reglemente innefattade föreskrifterna rörande retroaktiv giltighet av reglementet, att Lamprecht skulle, mot det att viss engångsavgift erlades, äga att såsom tjänstår för pension enligt reglementet tillgodoräkna tiden från och med den 1 augusti 1932, då han tillträtt befattningen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Däremot fann pensionsanstalten dylik retroaktiv tjänstårsberäkning icke kunna med stöd av reglementets bestämmelser medgivas för tiden 1 juli 1921—31 juli 1932, varunder Lamprecht fullgjort i föreliggande framställning avsedd tjänstgöring vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.

I omförmälda § 6 reglementet för statens pensionsanstalt stadgas, att, därest i reglementet avsedd befattningshavare vid den tidpunkt, då reglementet börjar tillämpas på honom, befinner sig i den levnadsålder, att han icke kan, vid tillämpning av de i reglementet eljest givna bestämmelserna, vid pensionsålderns uppnående komma i åtnjutande av hel pension, pensionsanstalten må, i den mån sådant för berörda ändamål erfordras, kunna bestämma, att reglementet skall anses hava varit gällande för honom under den föregående tid, varunder han tjänstgjort i befattning, som med avseende å tjänstgöringens art och omfattning varit sådan, att den kunnat förenas med pensionsrätt enligt reglementet, om detsamma varit gällande.

Har pensionsanstalten meddelat beslut om sådan retroaktiv tillämpning av reglementet, varom nyss nämnts, skall enligt § 9 mom. 1 reglementet huvudmannen, där ej i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna annorlunda stadgas, erlagga den engångsavgift, som pensionsanstalten bestämmer. Engångsavgiften skall vara lika med den försäkringsfond, som beräknas svara mot de avgifter, som skulle hava erlagts, om reglementet varit gällande under den föregående tiden. Jämlikt mom. 2 samma paragraf må huvudmannen genom löneavdrag, som beräknas av pensionsanstalten, uttaga ersättning av befattningshavaren för den del av försäkringsfonden, som svarar mot de avgifter, som befattningshavaren själv skulle hava erlagt. Genom

förenämnda kungörelse den 25 juni 1937, innefattande bestämmelser rörande pensionsrätt i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, har emellertid meddelats övergångsstadgande till kap. VII av pensionsanstaltens reglemente av innebörd, att, därest befattning vid växtförädlingsanstalten före den 1 januari 1938 anmälts för beredande av pensionsrätt och fråga uppkommer om retroaktiv tillämpning av reglementet, viss nedsättning må åtnjutas i den engångsavgift, som reguljärt skulle utgå vid tillämpning av § 9 mom. 1 reglementet. Avgiften skall nämligen för sådant fall beräknas allenast till belopp, motsvarande den del av den reguljärt utgående engångsavgiften, för vilken huvudmannen enligt mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren, med tillägg av hälften av återstående del av samma avgift. Engångsavgiften för den Lamprecht av pensionsanstalten beviljade retroaktiva tillämpningen av reglementet från och med den 1 augusti 1932 har beräknats enligt sist omnämnda grunder.

I nu förevarande, hos Kungl. Maj:t gjorda framställning om rätt att såsom tjänstår för pension få tillgodoräkna tiden för anställningen vid Alnarps trädgårdar har Lamprecht anfört, att, när han vore född den 3 november 1889 och pensionsåldern för den av honom nu innehavda tjänsten vore 65 år, han vid tjänstårsberäkning i enlighet med pensionsanstaltens beslut komme att vid uppnådd pensionsålder kunna tillgodoräkna allenast 22 tjänstår, under det att för hel pension erfordrades 33 tjänstår, och att han således komme att få vidkännas stark avkortning i pensionen. Till stöd för framställningen har Lamprecht framhållit, att hans arbete vid Alnarps trädgårdar varit av samma art som tjänstgöringen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, och har Lamprecht tillika åberopat ett av föreståndaren för statens trädgårdsförsök filosofie doktorn C. G. V. Dahl utfärdat intyg av innehåll, att Lamprecht vid Alnarps trädgårdar finge anses hava haft fast anställning med full sysselsättning under hela anställningstiden.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt bifall till den av Lamprecht gjorda framställningen.

Jämväl *statens pensionsanstalt* har tillstyrkt medgivande för Lamprecht att för pension från pensionsanstalten tillgodoräkna tiden för anställningen vid Alnarps trädgårdar, dock under förutsättning, att engångsavgift därför erlades enligt de grunder, som funnes angivna i det i förenämnda kungörelse den 25 juni 1937 intagna övergångsstadgandet. Pensionsanstalten har därvid anfört följande:

Lamprechts framställning avser medgivande av sådan rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning för tiden för ifrågavarande statliga anställning vid Alnarps trädgårdar, som skulle hava tillkommit honom enligt bestämmelserna i § 6 reglementet för statens pensionsanstalt, därest anställningen ägt rum i sådan befattning, att dessa bestämmelser varit tillämpliga.

Motsvarande medgivande, dock avseende tid för icke statlig anställning, har tidigare i några fall lämnats av Kungl. Maj:t och riksdagen, bland annat beträffande distriktsbarnmorskan Anna Elisabet Palmgren (år 1938 prop. nr 228; bankoutsk. utl. nr 31, p. 1; riksd. skr. nr 194) och folkskollärarinnan

Sigrid Vilhelmina Fahlén (år 1934 prop. nr 221; bankoutsk. utl. nr 42, p. 2; riksd. skr. nr 278). Med hänsyn härtill och i betraktande av vad i handlingarna i ärendet upplysts rörande Lamprechts anställning vid Alnarps trädgårdar vill pensionsanstalten icke motsätta sig, att jämväl beträffande denne ett dylikt medgivande lämnas.

Detta skulle innebära, att, under förutsättning att viss engångsavgift erlägges, reglementet finge, i den mån så erfordras för att Lamprecht skall kunna komma i åtnjutande av hel pension vid pensionsålderns uppnående, anses hava varit gällande för honom under tiden för hans statliga anställning.

Lamprecht uppnår pensionsåldern den 3 november 1954. Beträffande hans befattning fordras 33 tjänstår för hel tjänstepension, 6,000 kronor. Under förutsättning att Lamprecht icke åtnjuter någon på tjänstårsberäkningen inverkan tjänstledighet, kräves sålunda för att han skall kunna komma i åtnjutande av hel pension vid pensionsålderns uppnående, att reglementet får anses hava varit å honom tillämpligt från den 3 november 1921.

Vad engångsavgiften beträffar, synes den böra beräknas enligt enahanda grunder, som jämlikt kungörelsen den 25 juni 1937 (nr 653) tillämpats beträffande den Lamprecht av pensionsanstalten medgivna retroaktiva tjänstårsberäkningen. Under förutsättning att engångsavgiften bestämmes i juli 1940, skulle den därvid utgöra omkring 10,500 kronor, varav för tjänstepension omkring 8,800 kronor och för familjepension omkring 1,700 kronor. Den del av engångsavgiften, för vilken huvudmannen normalt skulle ägt att uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren, utgör omkring 5,800 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande förklarat sig biträda vad statens pensionsanstalt sålunda anført.

I likhet med myndigheterna finner jag skäligt, att Lamprecht berättigas att, i den mån så erfordras för att han må komma i åtnjutande av hel pension från statens pensionsanstalt, tillgodoräkna sig tiden för anställningen vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar. Såsom villkor för ett sådant medgivande, vilket förutsätter riksdagens medverkan, bör — i enlighet med vad pensionsanstalten föreslagit — gälla, att till pensionsanstalten inbetalas engångsavgift för sagda tid enligt de grunder, som finnas angivna i det jämlikt kungörelsen den 25 juni 1937 (nr 653) till kap. VII av pensionsanstaltens reglemente fogade övergångsstadgandet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt Herbert Anton Karl Lamprecht må, i den mån så erfordras för att han må komma i åtnjutande av hel pension från statens pensionsanstalt, räkna sig till godo tiden 1 juli 1921—31 juli 1932, varunder han tjänstgjort vid försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar, dock under villkor att till pensionsanstalten inbetalas engångsavgift för sålunda tillgodoräknad tid enligt de grunder, som finnas an-

givna i det jämlikt kungörelse den 25 juni 1937 (nr 653) till kap. VII av reglementet för pensionsanstalten fogade övergångsstadgandet.

2:o.

Lärarinnan i kvinnlig slöjd i Sundbybergs skoldistrikt Augusta Pauline Walkendorff har hos Kungl. Maj:t anhållit att såsom tjänstår för pension från statens pensionsanstalt få tillgodoräkna sig viss tjänstgöring vid Benninge hemskola i Strängnäs, Hemmet Fristad i Bromsten och Hagalunds barnkrubba.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Walkendorff är född den 7 januari 1878 och alltså 62 år gammal;

att hon vårterminen 1909—vårterminen 1910 varit anställd såsom lärarinna i kvinnlig slöjd vid Benninge hemskola i Strängnäs;

att hon under åren 1910—1911 genomgått ettårig undervisningskurs vid Hulda Lundins slöjdseminarium i Stockholm;

att hon under tiden december 1912—december 1918 eller under omkring 6 år tjänstgjort såsom lärarinna i kvinnlig slöjd vid Hemmet Fristad i Bromsten;

att hon under tiden april 1919—september 1920 innehaft anställning såsom föreståndarinna vid Hagalunds barnkrubba;

att hon sedan den 20 augusti 1920 tjänstgjort såsom lärarinna i kvinnlig slöjd i Sundbybergs skoldistrikt, därav från och med den 1 juli 1921 såsom ordinarie lärarinna, i vilken befattning hon erhållit vederbörligt tillstånd att kvarstå intill utgången av juni månad 1940;

samt att den av Walkendorff innehavda befattningen i Sundbybergs skoldistrikt förenats med pensionsrätt i statens pensionsanstalt från och med den 1 april 1921, varvid tjänstepensionsunderlaget fastställts till 1,237 kronor 50 öre för ordinarie befattningshavare.

Beträffande Hemmet Fristad framgår av utredningen i ärendet, att verksamheten vid hemmet, vilket numera nedlagts, bedrevs av stiftelsen Hemmet Fristad i anslutning till Svenska diakonissanstalten, att i hemmet för uppfostran och stöd i sedligt avseende mottogos unga kvinnor, vilka bland annat erhöilo undervisning i sömnad, handarbete och vävnad, samt att stiftelsen från och med år 1914 åtnjöt statsbidrag, vilket under tiden för Walkendorffs anställning därstädes utgick med 10,000 kronor för år.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 18 april 1939 över den av Walkendorff gjorda ansökningen framhållit, att det arbete, som Walkendorff förrättat vid Hemmet Fristad, i avseende å art och omfattning kunde anses svara mot det arbete, hon hade att utföra i sin nuvarande befattning, samt hemställt, att Walkendorff måtte, i den ordning Kungl. Maj:t kunde finna lämplig, tillerkännas rätt att såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig så

stor del av tiden för anställningen vid Hemmet Fristad, som befunnes skäligt. Däremot har skolöverstyrelsen avstyrkt dylikt tillgodoräknande beträffande tiden för Walkendorffs anställning vid Benninge hemskola och Hagalunds barnkrubba. Beträffande anställningen vid förstnämnda skola har överstyrelsen framhållit, att densamma av Walkendorff innehafts, innan hon erhölet utbildning som slöjdlärlarinna.

Statens pensionsanstalt, som den 22 maj 1939 avgivit utlåtande i ärendet, har därvid anfört i huvudsak följande:

Walkendorff äger räkna tjänstår enligt reglementet för statens pensionsanstalt från och med den 1 april 1921. Under förutsättning att å tjänstårsberäkningen inverkande avbrott icke förekommit, skulle hon vid avgång ur tjänst med utgången av juni månad 1939 kunna räkna 18 hela tjänstår och bliva berättigad att — bortsett från dyrtidstillägg — årligen uppbära pension med 675 kronor och pensionsförhöjning med 129 kronor.

För tiden april 1919—mars 1921, varunder Walkendorff tjänstgjort först såsom föreståndarinna vid Hagalunds barnkrubba och sedan såsom icke ordinarie slöjdlärlarinna i Sundbybergs skoldistrikt utan pensionsrätt, torde tillstånd till s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6 reglementet för pensionsanstalten kunna av anstalten medgivas mot erläggande av engångsavgift, vilken jämlikt den ursprungliga lydelsen av punkt 5 i övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet icke skall utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen äger uttaga ersättning genom löneavdrag av Walkendorff eller — under förutsättning att avgiften erlägges den 1 juli 1939 — 51 kronor. Därvid skulle Walkendorff vid sistnämnda tidpunkt bliva berättigad att årligen uppbära pension med 750 kronor och pensionsförhöjning med 138 kronor. Emellertid kan Walkendorff vinna befrielse helt eller delvis från engångsavgiften mot en motsvarande minskning av pensionsrätten.

Rätt till tjänstårsberäkning kan däremot icke författningsenligt tillerkännas Walkendorff för tid, varunder hon innehaft anställning vid Benninge hemskola och vid Hemmet Fristad, utan torde för beredande av sådan rätt riksdagens medgivande vara erforderligt.

I likhet med skolöverstyrelsen anser pensionsanstalten, att rätt till tjänstårsberäkning för tiden för anställning vid Benninge hemskola icke bör medgivas.

Vad angår tiden för anställning vid Hemmet Fristad har pensionsanstalten däremot i betraktande av bland annat vad skolöverstyrelsen rörande denna anställning anfört intet att erinra mot medgivande av rätt till tjänstårsberäkning för den del av anställningstiden, under vilken statsunderstöd utgått för hemmets verksamhet, d. v. s. för tiden från och med ingången av år 1914, dock under förutsättning att, såsom tidigare skett i liknande fall, därför uppställes det villkor, att engångsavgift erlägges för ifrågavarande tid, såsom om §§ 6 och 9 i anstaltens reglemente varit tillämpliga. Denna engångsavgift utgör per den 1 juli 1940 något över 150 kronor.

Enligt från statens pensionsanstalt inhämtade upplysningar skulle Walkendorff, därest tjänstårsberäkning beviljas i enlighet med pensionsanstaltens förslag, bliva berättigad att vid avgång från tjänsten den 30 juni 1940 årligen uppbära pension, beräknad efter 26 hela tjänstår, med 975 kronor och pensionsförhöjning med 165 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 27 juni 1939 anslutit sig till vad statens pensionsanstalt i ärendet anfört.

I likhet med statens pensionsanstalt och statskontoret anser jag mig i anledning av föreliggande ansökning böra tillstyrka, att Walkendorff berättigas att för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna sig den tid, varunder hon innehaft anställning såsom lärarinna vid Hemmet Fristad och statsunderstöd utgått till denna anstalt. Såsom villkor för ett sådant medgivande bör föreskrivas, att till pensionsanstalten inbetalas engångsavgift, beräknad enligt av pensionsanstalten angivna grunder. Dessa innebära, att dylik avgift skall erläggas allenast med belopp, motsvarande det, för vilket huvudmannen vid tillämpning av §§ 6 och 9 i pensionsanstaltens reglemente ägt uttaga ersättning genom löneavdrag av Walkendorff.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lärarinnan i kvinnlig slöjd i Sundbybergs skoldistrikt Augusta Pauline Walkendorff må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna sig under åren 1914—1918 fullgjord tjänstgöring såsom lärarinna vid Hemmet Fristad i Bromsten, dock under villkor att Walkendorff till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift, som belöpt å henne, därest §§ 6 och 9 i anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämpliga.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.
